

*Таможська І.В.
м. Харків, Україна*

УРАХУВАННЯ ДОСВІДУ ДОРЕВОЛЮЦІЙНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

В освітніх документах визначена необхідність створення умов для підготовки нової генерації науково-педагогічних кадрів, здатних на практиці впроваджувати в життя особистісно-орієнтовану систему навчання на засадах гуманістичної педагогіки. Подальший розвиток університетської освіти не можливий без прогресивного, конкурентно-спроможного професорсько-викладацького складу. Тому глибокий аналіз досягнень та недоліків досвіду процесу підготовки науково-педагогічних кадрів університетів України другої половини XIX – початку XX століття матиме вагомий внесок для подальшої модернізації вищої освіти.

Еволюцію науково-педагогічних кадрів в університетах дореволюційної України вивчали такі вчені, як П. С. Берзін, Н. В. Давидова, Н. М. Дем'яненко, А. П. Дмитренко, І. С. Даценко, Г. В. Додонова, З. І. Зайцева, Г. Касьянов, І. В. Костенко, О. Є. Іванов, І. І. Киричок, В. Г. Кремень, С. М. Куліш, Н. М. Левицька, О. Є. Музичко, С. І. Посохов, І. Ю. Регейло, Г. В. Самойленко, С. П. Стельмах, С. Г. Черняк, М. О. Шип та інші. Перебіг наукових та особистісних конфліктів у викладацькому середовищі висвітлювали такі автори, як О. В. Антощенко, О. О. Вішленкова, Г. У. Мост, Т. М. Попова, С. І. Посохов, О. В. Свешніков, К. Шперхозе та деякі інші.

При аналізі науково-педагогічної діяльності приват-доцентів трьох дореволюційних університетів України ми спиралися на праці тих науковців, які досліджували як історію університетів, так і особливості викладацької діяльності приват-доцентів. Дороговказом при цьому слугували праці із загальнотеоретичних основ освіти, її гуманітаризації таких авторів, як І. Д. Бех, Н. М. Бібік, Г. О. Балл, Р. А. Беланова, М. І. Бойченко, Н. М. Дем'яненко, І. А. Зязюн, А. А. Кава, В. Г. Кремень, Ю. І. Мальований, П. П. Кононенко, О. Л. Кононенко, О. Г. Романовський, О. Я. Савченко, О. В. Черкасов, О. В. Сухомлинська, С. Г. Черняк та інші.

Відомо, що реформування системи вищої освіти, включаючи як аксіому зростання рівня професійно-педагогічної компетентності викладачів, проходить починаючи з 80-90-х років ХХ ст. у багатьох країнах Європи, США, Японії. При цьому організатори реформ опитують сотні викладачів, деканів, ректорів, зберігаючи анонімність [1].

Сьогодні в Україні потрібна нова модель поведінки університетського викладача – носія нових компетенцій, високої інформаційної культури, педагогічного хисту, емоційної гнучкості.

Старіння кадрів, їхня фемінізація неминучі внаслідок як суто фінансових проблем вищої школи, так і тривалості шляху до професорської посади. Звичайно, перша з цих проблем постала давно. Так, на початку ХХ ст. німецький вчений Ф. Ейленбург (колишній приват-доцент), використавши попередні дослідження Е. Ласпейра, дійшов висновку щодо процесу поступового зростання середнього віку професорів у німецьких та австрійських університетах. Наприклад, серед професорів юридичного факультету Берлінського університету наймолодшому виповнилося в 1904 р. 51,6 рік. На медичних факультетах чотирьох німецьких університетів 11,2 % становили викладачі віком від 66 до 70 років, а 0,6 % – навіть від 81 до 85 років [2, с. 70–76].

На відміну від вікової структури науковців України, де до 2014 р. близько 75 % працівників були молодші 60 років [3, с. 41], ситуація у науково-педагогічному корпусі значно гірша. Тому Комітет з питань науки і освіти за ініціативою професора Херсонського університету О. В. Співаковського планував не залишати на посаді до кінця 2019 р. професорів, яким виповнилося 72 роки. Потім із кінця січня 2020 р. віковий ценз для професорів, можливо, знизиться до 70 років. У такому разі система аспірантури (ад'юнктура), яка переживає серйозні кадрові труднощі (а з 2016 р. термін навчання в ній продовжено до 4-х років), виявиться неспроможною заповнити сотні вакансій. Не випадково тодішній міністр освіти та науки України С. Квіт назвав вітчизняну систему освіти «фронтною битвою цивілізацій» [4].

Зазначимо, що в Одеській національній морській академії до листопада 2002 р. надавали викладачам вчене звання «приват-доцент Академії» і «приват-професор Академії». А в Одеській національній музичній академії імені А. В. Нежданової згідно зі Статутом від 10 грудня 2015 р. є посади як приват-професора, так і приват-доцента. Пропонував відновити посаду приват-доцента в університетах Украї-

ни (паралельно з посадою професора-консультанта) професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, декан історичного факультету С. І. Посохов.

На нашу думку, висвітлення процесу запровадження та вкорінення в університетське життя системи приват-доцентури дасть можливість зробити висновок про необхідність існування цього інституту. Природно при цьому враховувати сучасні реалії в оновленні професорсько-викладацького складу.

Список літератури:

1. Kogan M. Transforming higher education. A comparative study (2nd. edition) / M Kogan, M. Bauer, J. Bleiklie, M. Henkel. – Dordrecht : Springer, 2006. – 201 p.
2. Eulenburg F. Das Alter der deutschen Universitätsprofessoren / F. Eulenburg // Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (Jena). 1903. – 25. Band. – S. 65–80.
3. Попович О. С. Еволюція вікової структури наукових кадрів України, Росії та Білорусі після 2000 року / О. С. Попович, О. П. Костриця // Наука та наукознавство. – К., 2016. – №2. – С. 40–49.
4. Kvit S. The Battlefield of Civilizations: Education in Ukraine / S. Kvit. – К. : Kyiv–Mohyla Academy, Publishing House, 2015. – 207 p.

*Туренко К. К.
м. Харків, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ТА ДІЛОВОЇ ГРИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРОФЕСІЙНО- ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

Динаміка сучасного життя пояснює особливу увагу суспільства до інновацій та інноваційної діяльності. Урахування досягнень педагогіки в сучасній навчально-виховній системі сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, а також розкриттю їх творчого потенціалу, розвитку здібностей.

Варто зауважити, що в навчально-виховному процесі актуальним стає технологічний підхід для організації процесу навчання у ВНЗ.